

32004L0081

L 261/19

AZ EURÓPAI UNIÓ HIVATALOS LAPJA

2004.8.6.

A TANÁCS 2004/81/EK IRÁNYELVE
(2004. április 29.)

a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 63. cikke 3. pontjára,

tekintettel a Bizottság javaslatára ⁽¹⁾,

tekintettel az Európai Parlament véleményére ⁽²⁾,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére ⁽³⁾,

a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően,

mivel:

- (1) A közös bevándorlási politika kidolgozása, ezen belül a külföldiek beutazási és tartózkodási feltételeinek, valamint az illegális bevándorlás leküzdését szolgáló intézkedéseknek a meghatározása az Európai Uniónak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtésére irányuló célkitűzésének lényeges eleme.
- (2) Az 1999. október 15–16-i tamperei rendkívüli ülésén az Európai Tanács kifejezte azon elhatározását, hogy – különösen az emberkereskedelemben, illetve a migránsok gazdasági kizsákmányolásában részt vevőkkel szembeni intézkedésekkel – keletkezésének gyökereinél számolja fel az illegális bevándorlást. Arra szólította fel a tagállamokat, hogy erőfeszítéseiket az áldozatok jogainak megvédése mellett a bűnügyi hálózatok felderítésére és felszámolására összpontosítsák.
- (3) Az e jelenséggel kapcsolatban világszerte növekvő aggodalmat jelezte az, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése elfogadta az emberkereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyvvvel, valamint a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren való csempészete elleni jegyzőkönyvvvel kiegészített, nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményt. Az egyezményt és annak kiegészítő jegyzőkönyveit a Közösség és a 15 tagállam 2000 decemberében írta alá.
- (4) Ezen irányelv nem sérti a nemzetközi menekültjoggal összhangban a menekültek, a kiegészítő védelmet élvezők és a nemzetközi védelmet kereső személyek részére nyújtott védelmet, valamint nem sérti az egyéb emberi jogi vonatkozású okmányokat sem.
- (5) Ezen irányelv nem sérti az áldozatok, tanúk, illetve a fokozott védelemre szoruló személyek védelméről szóló egyéb

rendelkezéseket. Nem csorbitja a tagállamok azon előjogait sem, amelyek a humanitárius vagy más indokból engedélyezett tartózkodási jogra vonatkoznak.

- (6) Ezen irányelv tiszteletben tartja a különösen az Európai Unió alapjogi chartája által elismert alapvető jogokat és alapelveket.
- (7) A tagállamoknak nem, fajon, bőrszínén, etnikai vagy szociális származáson, genetikai jellemzőkön, nyelven, valláson vagy meggyőződésen, politikai vagy más véleményen, nemzeti kisebbségi hovatartozáson, anyagi jóléten, származáson, fogyatékonyságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés nélkül kell alkalmazniuk ezen irányelv rendelkezéseit.
- (8) Európai szinten a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról szóló, 2002. november 28-i 2002/90/EK tanácsi irányelvet ⁽⁴⁾, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló, 2002. július 19-i 2002/629/IB tanácsi kerethatározatot ⁽⁵⁾ fogadták el a fenti bűncselekmények megelőzésének és az ellenük való küzdelemnek a megszüldítésére.
- (9) Ezen irányelv tartózkodási engedélyt vezet be az emberkereskedelem áldozatai számára, vagy – amennyiben egy tagállam ezen irányelv hatályának kiterjesztéséről határoz – a harmadik országoknak az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekben érintett állampolgárai számára, akiknek a tartózkodási engedély elegendő ösztönzést kínál ahhoz, hogy együttműködjenek a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal, a visszaélés elleni védelem bizonyos feltételei mellett.
- (10) E célból meg kell határozni a tartózkodási engedély kiállításának kritériumait, a tartózkodás feltételeit, valamint a megújítás megtagadásának és a visszavonásnak az indokait. Az ezen irányelv szerinti tartózkodás joga feltételekhez kötött és ideiglenes jellegű.
- (11) A harmadik országok érintett állampolgárait tájékoztatni kell e tartózkodási engedély megszerzésének lehetőségéről, és számukra gondolkodási időt kell adni. Ennek segítségével olyan helyzetbe kell kerülniük, hogy – az ezzel esetlegesen együtt járó kockázatok szem előtt tartásával – megalapozott döntést hozhassanak arról, hogy együttműködnek-e a hatáskörrel rendelkező – rendőri, ügyészi és igazságügyi – szervekkel vagy sem, miáltal együttműködésük önkéntes és ennél fogva hatékonyabb lesz.

⁽¹⁾ HL C 126. E, 2002.5.28., 393. o.

⁽²⁾ 2002. december 5-i vélemény (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

⁽³⁾ HL C 221., 2002.9.17., 80. o.

⁽⁴⁾ HL L 328., 2002.12.5., 17. o.

⁽⁵⁾ HL L 203., 2002.8.1., 1. o.

- (12) Kiszolgáltatottságukra tekintettel a harmadik országok érintett állampolgárainak meg kell adni az ezen irányelvvel meghatározott támogatást. E támogatásnak lehetővé kell tennie számukra, hogy talpra álljanak, és megszabaduljanak a bűncselekmények elkövetőinek befolyásától. A harmadik országok ezen irányelv hatálya alá tartozó állampolgárai részére biztosítandó orvosi kezelés adott esetben magában foglalja a pszichoterápiai kezelést is.
- (13) A tartózkodási engedély legalább hat hónapra szóló kiállításáról, illetve a tartózkodási engedély megújításáról szóló határozatot a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak kell meghozniuk, amelyeknek meg kell vizsgálniuk, hogy a vonatkozó feltételek teljesültek-e.
- (14) Ezen irányelvet a hatáskörrel rendelkező hatóságok tevékenységének sérelme nélkül kell alkalmazni a megfelelő nemzeti eljárások valamennyi szakaszában, különösen pedig az érintett bűncselekmények kivizsgálásakor.
- (15) A tagállamoknak mérlegelniük kell a tartózkodás saját nemzeti jogszabályaik szerinti, egyéb okok miatti engedélyezését a harmadik országok látszólag ezen irányelv hatálya alá tartozó, ám az irányelvben meghatározott feltételeket nem vagy már nem teljesítő állampolgárai, ezek családtagjai vagy családtagjaikként kezelt személyek számára.
- (16) Annak érdekében, hogy a harmadik országok érintett állampolgárai elnyerjék függetlenségüket, és ne kerüljenek vissza a bűnügyi hálózatba, a tartózkodási engedély birtokosai számára az ezen irányelvben meghatározott feltételek alapján engedélyezni kell a munkaerőpiachoz való hozzáférést, valamint a szakképzésben és oktatásban való részvételt. A tartózkodási engedély birtokosai számára a szakképzéshez és oktatáshoz való hozzáférés engedélyezésekor a tagállamoknak különösen a tartózkodás valószínű időtartamát kell figyelembe venniük.
- (17) A harmadik országok érintett állampolgárai már létező vagy bevezetésre váró programokban és projektekben való részvételének hozzá kell járulnia ahhoz, hogy visszatérjenek a megszokott társadalmi életbe.
- (18) Amennyiben a harmadik országok érintett állampolgárai másfajta tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtanak be, úgy a tagállamok a rendes nemzeti idegenrendészeti szabályozás alapján hoznak határozatot. Ilyen kérelem megvizsgálásakor a tagállamoknak figyelembe kell venniük azon tényt, hogy a harmadik országok érintett állampolgárai megkapták az ezen irányelv szerint kiállított tartózkodási engedélyt.
- (19) A tagállamoknak ezen irányelv végrehajtására tekintettel el kell juttatniuk a Bizottság részére azon információkat, amelyeket a bel- és igazságügy hatálya alá tartozó kérdésekre vonatkozó statisztikai adatok gyűjtésével és kezelésével kapcsolatos tevékenységek keretében szereztek meg.
- (20) Mivel a tervezett intézkedés célját, azaz a harmadik országoknak az emberkereskedelem elleni küzdelemben együttműködő, érintett állampolgárai részére tartózkodási

engedély bevezetését a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért az intézkedés terjedelme miatt az közösségi szinten jobban megvalósítható, a Közösség intézkedéseket fogadhat el a Szerződés 5. cikkében meghatározott szubszidiaritás elvével összhangban. Az ugyanazon cikkben meghatározott arányosság elvével összhangban ezen irányelv nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

- (21) Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkével összhangban, valamint az említett jegyzőkönyv 4. cikkének sérelme nélkül, e tagállamok nem vesznek részt ezen irányelv elfogadásában, és az irányelv vagy annak alkalmazása számukra nem kötelező.
- (22) Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkével összhangban Dánia nem vesz részt ezen irányelv elfogadásában, és az irányelv vagy annak alkalmazása számára nem kötelező,

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

I. FEJEZET

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. cikk

Cél

Ezen irányelv célja, hogy meghatározza a megfelelő nemzeti eljárások időtartamával összefüggő, határozott időtartamú tartózkodási engedélyek harmadik országok azon állampolgárai részére történő megadásának feltételeit, akik együttműködnek az emberkereskedelem, illetve az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekmények elleni küzdelemben.

2. cikk

Fogalommeghatározások

Ezen irányelv alkalmazásában:

- a) „harmadik ország állampolgára”: olyan személy, aki a Szerződés 17. cikkének (1) bekezdése értelmében nem állampolgára az Uniónak;
- b) „az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekmény”: a 2002/90/EK irányelv 1. és 2. cikkében említett esetek;
- c) „emberkereskedelem”: a 2002/629/IB kerethatározat 1., 2. és 3. cikkében említett esetek;
- d) „a kiutasításról szóló határozat végrehajtását célzó intézkedés”: valamely tagállam által hozott olyan intézkedés, amely a hatáskörrel rendelkező hatóságok harmadik ország állampolgárainak kiutasítását elrendelő határozatának végrehajtására irányul;

- e) „tartózkodási engedély”: egy tagállam hatóságai által kiállított olyan engedély, amely lehetővé teszi harmadik országok ezen irányelvvel megállapított feltételeket teljesítő állampolgárai számára, hogy területén jogszerűen tartózkodjanak;
- f) „kísérő nélküli kiskorúak”: harmadik országok olyan tizenhét év alatti állampolgárai, akik az érték jog vagy szokás szerint felelős felnőtt kísérete nélkül utaznak be a tagállam területére, mindaddig, amíg nem kerülnek ténylegesen ilyen személy gondozásába, valamint olyan kiskorúak, akiket a tagállam területére történő beutazást követően kísérő nélkül hagynak.

3. cikk

Hatály

(1) A tagállamok harmadik országok olyan állampolgáira alkalmaznak ezen irányelvet, akik emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények áldozatai, illetve áldozatai voltak, még akkor is, ha illegálisan utaztak be a tagállamok területére.

(2) A tagállamok harmadik országoknak az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett állampolgáira is alkalmazhatják ezen irányelvet.

(3) Ezen irányelvet harmadik országok azon érintett állampolgáira kell alkalmazni, akik elérték az érintett tagállam joga által megállapított nagykorúsági életkort.

Ettől eltérve a tagállamok határozhatnak úgy, hogy ezen irányelvet a saját nemzeti jogukban megállapított feltételekkel összhangban kiskorúakra is alkalmazzák.

4. cikk

Kedvezőbb rendelkezések

Ezen irányelv nem akadályozza meg a tagállamokat abban, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó személyek vonatkozásában kedvezőbb rendelkezéseket fogadjanak el, illetve tartsanak fenn.

II. FEJEZET

A TARTÓZKODÁSI ENGEDÉLY KIÁLLÍTÁSÁNAK ELJÁRÁSA

5. cikk

A harmadik országok érintett állampolgárainak tájékoztatása

Amennyiben a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai azon állásponton jutnak, hogy egy harmadik ország állampolgára ezen irányelv hatálya alá tartozhat, úgy tájékoztatják az érintett személyt az ezen irányelv alapján felkínált lehetőségekről.

A tagállamok határozhatnak úgy, hogy e tájékoztatást nem kormányzati szervezet vagy az érintett tagállam által kifejezetten erre kijelölt egyesület is megadhatja.

6. cikk

Gondolkodási idő

(1) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a harmadik országok érintett állampolgárai gondolkodási időt kapjanak, amely lehetővé teszi számukra, hogy talpra álljanak, és megszabaduljanak a bűncselekmények elkövetőinek befolyásától, azért, hogy megalapozott döntést hozhassanak arról, hogy együttműködnek-e a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal vagy sem.

Az első albekezdésben említett gondolkodási idő tartamát és kezdőpontját a nemzeti jog szerint kell meghatározni.

(2) A gondolkodási idő alatt és a hatáskörrel rendelkező hatóságok határozatára várva a harmadik országok érintett állampolgárai a 7. cikkben említett elbánásban részesülnek, és velük szemben semmilyen kiutasításról szóló határozat nem hajtható végre.

(3) A gondolkodási idő nem teremt jogosultságot az ezen irányelv szerinti tartózkodásra.

(4) A tagállam bármikor megszüntetheti a gondolkodási időt a közrenddel, valamint a nemzetbiztonság védelmével kapcsolatos okok folytán, vagy ha a hatáskörrel rendelkező hatóságok megállapították, hogy az érintett személy ténylegesen, saját akaratából és saját kezdeményezésére újra érintkezésbe lépett a 2. cikk b) és c) pontjában említett bűncselekmények elkövetőivel.

7. cikk

A tartózkodási engedély kiállítása előtt biztosított bánásmód

(1) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a harmadik országok nem elegendő anyagi eszközökkel rendelkező érintett állampolgárai a saját megélhetésük biztosítását lehetővé tevő anyagi eszközökhöz jussanak, és igénybe vehessék a sürgősségi egészségügyi ellátást. Figyelmet fordítanak a fokozott védelemre szoruló személyek különleges igényeire, ideértve adott esetben, és amennyiben a nemzeti jog előírja, a pszichológiai segítségnyújtást is.

(2) A tagállamok ezen irányelv alkalmazásakor, a nemzeti joggal összhangban kellő figyelmet fordítanak a harmadik országok érintett állampolgárainak biztonsági és védelmi szükségleteire.

(3) A tagállamok adott esetben fordítási és tolmácsolási szolgáltatásokat biztosítanak a harmadik országok érintett állampolgárai számára.

(4) A tagállamok – amennyiben a nemzeti jogukban létezik ilyen, és az ott megállapított feltételek szerint – térítésmentes jogi segítségnyújtást biztosíthatnak a harmadik országok érintett állampolgárai számára.

8. cikk

A tartózkodási engedély kiállítása és megújítása

(1) A gondolkodási idő lejártá után, vagy ennél korábban akkor, ha a hatáskörrel rendelkező hatóságok megítélése szerint a harmadik ország érintett állampolgára már teljesítette a b) pontban megállapított feltételt, a tagállamok megvizsgálják, hogy:

- a) a nyomozás vagy a bírósági eljárás szempontjából célszerű-e az érintett személy saját területükön való tartózkodásának meghosszabbítása; és
- b) az érintett személy egyértelmű szándékot tanúsított-e az együttműködésre; és
- c) az érintett személy megszakította-e a kapcsolatot a 2. cikk b) és c) pontjában említett bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személlyel.

(2) A közrenddel és a nemzetbiztonság védelmével kapcsolatos indokok sérelme nélkül, a tartózkodási engedély kiállításához az (1) bekezdésben említett feltételeket kell teljesíteni.

(3) A 14. cikkben említett visszavonással kapcsolatos rendelkezések sérelme nélkül, a tartózkodási engedély legalább hat hónapig érvényes. Abban az esetben újítható meg, ha továbbra is teljesülnek az e cikk (2) bekezdésében megállapított feltételek.

III. FEJEZET

A TARTÓZKODÁSI ENGEDÉLY BIRTOKOSAIVAL VALÓ BÁNÁSMÓD

9. cikk

A tartózkodási engedély kiállítása után biztosított bánásmód

(1) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy azok a tartózkodásiengedély-birtokosok, akik nem rendelkeznek elegendő anyagi eszközökkel, legalább a 7. cikk szerinti elbánásban részesüljenek.

(2) A tagállamok biztosítják a szükséges egészségügyi vagy más jellegű segítségnyújtást a harmadik országok azon érintett állampolgárai számára, akik nem rendelkeznek elegendő anyagi eszközökkel, és különleges szükségleteik vannak, például várandós nők, fogyatékkal élő, illetve a szexuális vagy egyéb formájú erőszak áldozatai esetében, valamint amennyiben a tagállamok a 3. cikk (3) bekezdésében meghatározott lehetőséghez folyamodnak, a kiskorúak esetében.

10. cikk

Kiskorúak

Amennyiben a tagállamok igénybe veszik a 3. cikk (3) bekezdésében meghatározott lehetőséget, a következő rendelkezéseket kell alkalmazni:

- a) A tagállamok ezen irányelv alkalmazásakor kellő figyelmet fordítanak a gyermek mindenek felett álló érdekeire. Gondoskodnak arról, hogy az eljárás igazodjon a gyermek életkorához és érettségéhez. Meghosszabbíthatják a gondolkodási időt különösen akkor, ha úgy ítélik meg, hogy az a gyermek legjobb érdekét szolgálja.
- b) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a kiskorúak a saját állampolgárokkal megegyező feltételek mellett vehessék igénybe az oktatási rendszert. A tagállamok előírhatják, hogy ezt a közoktatási rendszer igénybevételére kell korlátozni.
- c) A harmadik országok azon állampolgárai esetében, akik kísérő nélküli kiskorúak, a tagállamok megteszik a szükséges lépéseket személyazonosságuk, állampolgárságuk és azon tény meghatározására, hogy kísérő nélküliek. Mindent megtesznek annak érdekében, hogy a lehető legrövidebb időn belül felkutatassák családjukat, és haladéktalanul megteszik a szükséges lépéseket ahhoz, hogy a nemzeti joggal összhangban jogi képviselőt biztosítsanak számukra, ideértve szükség esetén a büntetőeljáráshoz való képviselőt is.

11. cikk

Jövedelemszerző tevékenység, szakképzés és oktatás

(1) A tagállamok meghatározzák azon szabályokat, amelyek alapján a tartózkodási engedély birtokosai jogosultak hozzáférni a munkaerőpiachoz, a szakképzéshez és az oktatáshoz.

E hozzáférés a tartózkodási engedély időtartamára korlátozódik.

(2) A munkaerőpiachoz, a szakképzéshez és az oktatáshoz való hozzáférés engedélyezésének feltételeit és eljárásait a nemzeti jogszabályok szerint a hatáskörrel rendelkező hatóságok határozzák meg.

12. cikk

Programok, illetve projektek harmadik országok érintett állampolgárai számára

(1) A harmadik országok érintett állampolgárai számára hozzáférést kell biztosítani a tagállamok, illetve a tagállamokkal egyedi megállapodást aláíró nem kormányzati szervezetek vagy egyesületek által nyújtott olyan meglévő programokhoz vagy projektekhez, amelyek célja a megszokott társadalmi életbe való visszatérés előmozdítása, ideértve adott esetben a szakismereteik továbbfejlesztését szolgáló tanfolyamokat, vagy a származási országukba történő támogatott visszatérésük előkészítését is.

A tagállamok egyedi programokat, illetve projekteket kínálhatnak a harmadik országok érintett állampolgárai számára.

(2) Amennyiben egy tagállam úgy határoz, hogy bevezeti és végrehajtja az (1) bekezdésben említett programokat vagy projekteket, úgy a tartózkodási engedély kiállítását, illetve annak megújítását az említett programokban vagy projekteken való részvételhez kötheti.

IV. FEJEZET

A MEGÚJÍTÁS MEGTAGADÁSA ÉS VISSZAVONÁS

13. cikk

A megújítás megtagadása

(1) Az ezen irányelv alapján kiállított tartózkodási engedély nem újítható meg akkor, ha már nem teljesülnek a 8. cikk (2) bekezdésének feltételei, vagy ha a hatáskörrel rendelkező hatóságok által elfogadott határozat megszüntette az érintett eljárást.

(2) Amennyiben az ezen irányelv alapján kiállított tartózkodási engedély lejár, úgy a hatályos idegenrendészeti törvényt kell alkalmazni.

14. cikk

Visszavonás

A tartózkodási engedély bármikor visszavonható, amennyiben már nem teljesülnek a kiállítás feltételei. A tartózkodási engedély különösen a következő esetekben vonható vissza:

- a) amennyiben a birtokos ténylegesen, saját akaratából és saját kezdeményezésére újból érintkezésbe lépett a 2. cikk b) és c) pontjában említett bűncselekmények elkövetésének gyanúsítottjaival; vagy
- b) amennyiben a hatáskörrel rendelkező hatóság úgy véli, hogy az áldozat együttműködése félrevezető, vagy hogy az általa előadott vádak hamisak, illetve nem megalapozottak; vagy
- c) a közrenddel és a nemzetbiztonság védelmével kapcsolatos okok folytán; vagy
- d) amennyiben az áldozat eláll az együttműködéstől; vagy
- e) amennyiben a hatáskörrel rendelkező hatóságok úgy határoznak, hogy megszüntetik az eljárást.

V. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

15. cikk

Védzáradék

Ezen irányelvet az áldozatok és tanúk védelmére vonatkozó egyedi nemzeti szabályok sérelme nélkül kell alkalmazni.

16. cikk

Jelentés

(1) A Bizottság legkésőbb 2008. augusztus 6-ig jelentést tesz az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak ezen irányelv tagállamokban történő alkalmazásáról, és javaslatokat tesz az esetlegesen szükséges módosításokra. A tagállamok elküldik a Bizottság részére a szóban forgó jelentés elkészítéséhez szükséges információkat.

(2) Az (1) bekezdésben említett jelentés előterjesztése után a Bizottság legalább háromévenként jelentést tesz az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak ezen irányelv tagállamokban történő alkalmazásáról.

17. cikk

Átültetés

A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek 2006. augusztus 6-a előtt megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket az intézkedéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

18. cikk

Hatálybalépés

Ez az irányelv az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetésének napján lép hatályba.

19. cikk

Címzettek

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek megfelelően.

Kelt Luxembourgban, 2004. április 29-én.

a Tanács részéről

az elnök

M. McDOWELL